

PO OBJAVI DVEH SPOMENIC O JUŽNEM TIROLU

Manjšinsko vprašanje kviri odnose med Italijo in Avstrijo**Mnenje bivšega državnega italijanskega poglavarja Einaudija -
„Potrebno je pohiteti“! - pravi avstrijski zunanji minister Figl**

S tem da sta Rim in Dunaj sklenila objavi spomenico o južnem Tirolu, ki jo je 8. oktobra 1956 poslala Avstrija Italiji, in obenem italijanski odgovor, ki ga je avstrijska vlada prejela iz Rima 30. januarja tega leta, je vprašanje tirolske nemške manjšine iznova stopilo v ospredje mednarodne pozornosti.

Avstrija očita Italiji, da še danes — 11 let po podpisu De Gasperi-Gruberjevega sporazuma — ni zajamčila »nemško govorečemu prebivalstvu zaščite njegovega narodnega značaja ter kulturnega in gospodarskega razvoja« ter s tem pogazila svoje mednarodne obveznosti.

Glavno sredstvo, s katerim naj bi manjšina branila te svoje pravice, bi morala bi-

ti samovlada Južnega Tirola. Toda Italija je vključila vse nemško ozemlje v skupno deželo Trentinsko-Južni Tirol, v katere zakonodajnem svetu imajo Italijani 33, Nemci pa le 15 poslancev. O usodi Južnega Tirola odloča torej več kot dvetretjinska italijanska večina.

Res je sicer, da so Južni Tirolci dobili v okviru skupne dežele tudi še lastni pokrajinski zbor z lastno vlado, tako kakor zahtevajo sedaj zase n. pr. Tržačani. Vendar pravice avtonomne Južne Tirolske so zelo majhne in niti teh ji po enem desetletju še niso vseh priznali. De Gasperi in njegovi nasledniki so torej manjšino za obljubljeno samovlado kratkomalo opeharili.

merno število domačinov v javnih uradib, če bodo tuji priseljenci postali s časom večina ter zagospodarili tudi v pokrajinskem svetu in v pokrajinski vladi na Južnem Tirolskem, kakor so se že polastili starodavnih nemških mest Bocna in Merana!

Na vse te in druge pritožbe Avstrije je rimska vlada odgovorila 30. januarja z dolgo spomenico, katere jedro je v naslednjem: *Italija je vse svoje obveznosti iz De Gasperi-Gruberjeve pogodbe že izpolnila.* Nekateré malenkosti se lahko še popravijo in izpopolnijo in Italija je zaradi prijateljstva z Avstrijo pripravljena to storiti, čeprav po črki pogodbe ni dolžna tega napraviti.

V vprašanju tujega priseljevanja, ki je najvažnejše, je pa rimska vlada docela nepopustljiva: Vsak italijanski državljani ima po ustavi pravico, da se nastane, kjerkoli mu je drago, in zato Rim ne more prepovedati Italijanom, da se vseljujejo na Južno Tirolsko.

Popolnoma drugačnega mišljenja je pa bivši predsednik republike Luigi Einaudi, o katerem ne more nihče trditi, da bi ne bil dober Italijan. V svojem časopisu Discorsi inutiti trdi, da se po obstoječih zakonih državljan navzlic ustavi ne morejo nastaniti, kjerkoli hočejo. Preobljudeni kraji, zlasti mesta v Italiji se na vse kriplje branijo tuje delovne sile. Dokler niso vsi domačini zaposleni, se tuji delavci in uradniki ne smejo namestiti in jim ni dovoljeno, da se vse-lijjo. Zakaj naj bi to ne smelo ravno tako veljati za Južno Tirolsko? Če se tudi nemška manjšina brani tujih priseljencev, pravi Einaudi, je njena zahteva »neizpodbitna«.

**NEPOBOLJŠLJIVI NACIONALISTIČNI
ZAGRIZENCI**

Toda večina Italijanov na žalost ni napredne miselnosti bivšega predsednika republike. Zadostuje samo, da preberemo oslovske neslanosti, ki jih je v soboto priobčil o manjšinah največji dnevnik Italije Il Corriere della Sera.

Zahteve, ki jih stavita Avstrija in nemška narodna skupina Rimu, so za list pravo »iz-zivanje«. Kar sta De Gasperi in Gruber 5. sept. 1946. v Parizu podpisala, ni bila nobena »mednarodna pogodba«, marveč le *pravo neobvezen prijateljski domenek* (gentlemen's agreement). »Naša vlada tedaj ni vzela nase nobene nove obveznosti«, temveč je samo obljubila, da bo *nadaljevala* svojo dosedanjo politiko »narodne strpnosti, ki je značilna za Italijane, zakaj našemu ljudstvu je nepoznan kateri koli rasizem in

(Nadaljevanje na 3. strani)

Kaj je z narodno enakopravnostjo?

V avstrijsko-italijanski pogodbi iz leta 1946 je bilo med drugim določeno, da bo sta na Južnem Tirolskem oba jezika, nemščina in italijanščina, enakopravna, in to ne le v samoupravnih, temveč tudi v državnih uradib. Avstrija je menila, da je bila s tem nemščina priznana za drugi uradni jezik v deželi.

In res je narodna manjšina po vojni marsikaj dosegla: dobila je svoje osnovne in srednje šole, vsi javni napisi na Južnem Tirolskem so dvojezični, nemške napise vidiš tudi na železniških in orožniških postajah, Nemci se lahko poslužujejo svojega jezika pred državnimi oblastvi in na sodnih razpravah, uživajo skratka marsikatero svobščino, na katero mi Slovenci danes niti misliti ne smemo.

Toda dunajska vlada sodi, da Italija s tem, kar je dala manjšini, ni še izpolnila svojih obveznosti iz De Gasperi-Gruberjeve pogodbe. Nemščina kljub vsemu ni enakopravna italijanščini, ni uradni, temveč samo *pomožni jezik*. Velika večina državnih uradnikov ne razume jezika manjšine ter se poslužuje, če nemška stranka hoče govoriti nemški, tolmačev. Uradniki se ne morejo naravnost sporazumovati z domačini. Če naj se manjšinska pogodba izpolni po črki in duhu, bi morali vsi državni uradniki na Južnem Tirolskem poznati *oba deželna jezika*.

Da bi se dvojezičnost laže izpeljala, je bilo v avstrijsko-italijanskem sporazumu določeno, naj bo v vseh javnih uradib nameščeno tudi primerno število nemških domačinov. Ker tvorijo ti v deželi še vedno dvetretjinsko večino, bi morali Južni Tirolci

tvoriti danes veliko večino tudi v javnih uradib svoje domovine.

Avstrijska spomenica pravi, da Italija tudi v tem pogledu ni izvršila svojih podpisanih obveznosti: pri železniškem ravnateljstvu v Bocnu je 93 in pol odstotka Italijanov, a le 6 in pol odstotka Nemcev. Pri poštne in brzojavne ravnateljstvu tvorijo Italijani približno štiripetinsko večino. Pri policiji je Nemcev manj (ko en odstotek). Na sodiščih zavzemajo italijanski sodniki in uradniki več kot štiri petine službenih mest. V finančni upravi ni nemških domačinov nastavljenih niti za en in pol odstotka. Celo pri občinah je velika večina tajnikov in uradnikov italijanske narodnosti.

Ista pesem na Južnem Tirolskem kot pri nas, kjer bi po londonskem sporazumu moralo tudi biti v javnih uradib zastopano »primerno število« Slovencev!

NADLOGA TUJIH PRISELJENCEV

Avstrijska vlada se v svoji spomenici pritožuje tudi proti čedalje večjemu naseljevanju Italijanov na ozemlje narodne manjšine: V današnji pokrajini Bocen so živeli ob odcepitvi Južnega Tirolskega od Avstrije, l. 1919, približno 3 odstotki Italijanov. Fašizmu je uspelo, da je »z umetnimi sredstvi« dvignil do začetka druge svetovne vojne to število že približno na 24 odstotkov. Pod De Gasperijem in tovariši so pa Italijani na Južnem Tirolskem dosegli l. 1953 že okrog 34 odstotkov ali eno tretjino prebivalstva.

Poleg neuresničene samovlade je tuje naseljevanje najhujša nadloga, ki tepe in straši nemško manjšino. Kaj ji namreč pomagajo vse jezikovne pravice, kaj šole, kaj pri-

NOVICE Z VSEGA SVETA

NASER POSTAJA PREDRZEN

Po hudih naporih se je Ameriki posrečilo prepričati Žide, da so se tudi oni kot Francozi in Angleži podvrgli sklepom Združenih narodov ter umaknili svojo vojsko popolnoma iz Egipta. To je bil brez dvoma lep uspeh in pravo zadoščenje tudi za Naserja.

Toda komaj so namesto Židov zasedle ozemlje mednarodne čete, so že nastale nove težave. Vsem je bilo sicer jasno, da mora mednarodna vojska skrbeti za mir in zastražiti mejo, ki loči Egipt od Izraela, nerazčističeno je pa ostalo vprašanje, kdo naj prevzame civilno upravo v zasedenih krajih.

Judovski zunanji minister gospa Golda Meir je izjavila pred Združenimi narodi, da umika Izrael svoje oborožene sile iz Gaze »v pričakovanju«, da se tja ne vrnejo več Egipčani, to se pravi, da ostane do podpisa egiptovsko-izraelske mirovne pogodbe uprava v rokah Združenih narodov. Naser je bil seveda popolnoma drugačnega mišljenja.

Ker je bila prva skrb, da grede Židje sploh iz Egipta, je ostalo vprašanje uprave več ali manj nejasno. Kaj so Amerikanci na štiri oči obljubili Naserju in kaj Izraelu, je seveda tajnost.

Egiptovska vlada je bila vsekakor mnena, da pritiče civilna uprava njej, in zato je Naser imenoval za Gazo kar svojega guvernerja. Ta njegov korak je pa razkačil Izrael, ki je takoj protestiral pri ameriški vladi in Združenih narodih.

Nevarnost nove vojne

V Gazi so Arabci priredili velike demonstracije, zahtevajoč, naj se vrne v mesto egiptovska uprava, in nastopali sovražno tudi proti mednarodnim četam.

Najhujše pa je, da je v spor posegel tudi vladni radio v Kairu. Preko njega je Naser dal zagroziti, da bo Egipt, če ne zadoste njegovim željam in predlogom, zahteval, naj se čete Združenih narodov nemudoma umaknejo iz dežele.

Ta je pa res debela! Naser bi moral biti Ameriki in Združenim narodom globoko hvaležen, da so ga rešili iz škripev. Da je ostal sam, bi še danes Angleži, Francozi in Židje stali v Egiptu. Še več! Zasedli bi bili lahko vso deželo in Naser bi bil danes kot Peron nekje v inozemstvu politični begunec. Da se to ni zgodilo, se ima zahvaliti samo Ameriki.

Njegove grožnje Združenim narodom so zato nekaj nezaslišanega!

Toda mož naj pazi, da ne napne preveč vrvi. Zgoditi se mu lahko, da ga Židje, kot so že rekli, spet napadejo in to bi bil konec njegove vladavine. Pred tako nezgodo ga ščitijo samo čete Združenih narodov.

Amerikanci in Angleži sedaj posredujejo, da bi ne prišlo do ponovnega prelivanja krvi, ter pozivajo Izrael in Egipt, naj ohranita hladno kri ter pazita, kaj delata.

Naser se je že v toliko vdal, da je preklical imenovanje guvernerja za Gazo ter položil svojo stvar v roke Združenih narodov. To je edino pametno, kar je mogel storiti.

NOVO MINISTRSTVO

V nedeljo je pred predsednikom Gronchijem položil prisego novi minister za državne

udeležbe Togni. Odgovoren bo za poslovanje vseh industrijskih in paroplovnih družb ter bančnih zavodov, pri katerih je država s kapitalom ali drugače soudeležena. In takih velikih podjetij je v Italiji zelo mnogo. Liberalci, ki predstavljajo v vladi bogate sloje, za novo ministrstvo niso posebno navdušeni, ker se boje, da gre za prvi korak k podržavljenju veleindustrije.

Da bi pomirili liberalce, so demokristjani namenoma imenovali za ministra desničarja Tognija, zagovornika velike antikomunistične fronte, ki naj bi združevala v parlamentu in vladi vse stranke proti komunistom.

S tem je Segni sicer liberalce potolažil, a razdražil socialne demokrate. Njihov tajnik Matteotti je podal demisijo, drugi so zahtevali, naj socialnodemokratski ministri takoj odstopijo, češ da je vlada mahnila na desno ter se s tem izneverila dogovorjenemu skupnemu programu. Nastala je nevarnost, da po republikancih stopijo iz vladne večine sedaj še socialni demokrati ter da Segni pade.

Vodstvo stranke je pa Matteottijev odstop odbilo in sklenilo, naj o dokončni politiki socialne demokracije sklepa občni zbor, ki bo junija. Segni se je spet rešil, toda le za nekaj mesecev. Njegova vlada se še vedno maha.

TUJI ČASNIKARJI

Rimska vlada je tako preverjena o svoji pravici v vprašanju Južnega Tirola, da je povabila inozemske novinarje v Rimu, naj obiščejo manjšinsko ozemlje ter se na lastne oči prepričajo o razmerah v deželi. Plačala jim je pot in krila vse ostale stroške.

In res bodo novinarji videli na Južnem Tirolskem marsikaj, kar je na oko odločno v prilog rimske vlade: na železniških in orožniških postajah, na trgovinah in ulicah napise tudi v nemščini in prisostvovali bodo lahko na sodnijah obravnavam v jeziku manjšine.

Kaj bi bilo, ko bi Segni poslal enako skupino tujih časnikarjev tudi v naše kraje? Zaman bi iskali slovenske napise v Trstu in Gorici, zaman celo napise na naši nabrežinski obali! Bog ne daj, da bi vtaknili nos v javne urade ali na sodnije, zakaj povsod bi ugotovili, da smo Slovenci na svoji zemlji neenakopravno ljudstvo. Višek bi pa bil, če bi se hoteli časnikarji prepričati, kakšne jezikovne pravice uživajo Slovenci v Beneški Sloveniji in Kanalski dolini. Vsak slepec bi videl, da nobenih!

SPOR MED BEOGRADOM IN MOSKVO

Govor, ki ga je imel jugoslovanski zunanji minister Koča Popović pred kratkim v Narodni skupščini, še vedno vznemirja voditelje Sovjetske zveze. Prav posebno jih peče izjava, da je stalinizem bolj škodoval po vojni socializmu v svetu kot vse spletke zapadnih imperialistov.

Glavno glasilo boljševikov Pravda trdi, da je tako govorjenje v ustih komunistov pravcata kletvina.

Iz članka se pa vidi, da Sovjetska zveza ne namerava pretrgati vezi s Titom, ker govori ob koncu, kako potrebno je prijateljsko

sodelovanje med Sovjetsko Rusijo in Jugoslavijo.

To sodelovanje se je pa posebno v gospodarstvu doslej prav slabo izkazalo: Moskva je podpisala z Beogradom pogodbo, po kateri bi Jugoslavija morala dobiti približno 250 milijonov dolarjev posojila v blagu in denarju. S tem bi si bila zgradila nove tovarne umetnih gnojil, velike elektrarne, v Črni gori tovarno aluminja in tako dalje. Pomoč, na katero je Jugoslavija računala, je pa kratkomalo — izostala. Moskva ni držala besede. O tem Pravda seveda ne piše.

SUEŠKI PREKOP

General Wheeler, ki je dobil od Združenih narodov nalog, naj poskrbi, da se Sueški prekop čimprej očisti, je te dni izjavil, da bodo dela pred 10. aprilom prav gotovo dokončana. Tedaj bodo lahko plovile skozenj ladje vsake velikosti.

Spor je sedaj le v tem, komu naj se plača prevoznina. Zapadnjaki predlagajo, naj polovico dobi Egipt, druga polovica pa naj se naloži na Mednarodni banki za vzdrževanje prekopa. Naser je seve nasproten. Vsa prevoznina naj gre Egiptu, ki bo že sam poskrbel za vse potrebno v kanalu. Če ne pride do sporazuma z Naserjem, bodo zaradi Sueza lahko nastali novi zapletljaji.

KAM Z AVTOMOBILI?

V ameriškem avtomobilskem središču Detroitu stoji v skladiščih 650 tisoč neprodanih vozil. Kljub tem velikanskim zalogam delajo tovarne s polno paro. Samo v tem mesecu bodo v Ameriki izdelali nad pol milijona avtomobilov. Kdo bo vse to kupil?

SESTRI BIANCHESI

Tako se imenujeta dve znani beračici v Milanu, ki ju ljudje redno vidijo v okolici stolnice in na drugih ulicah, kakko prosita z otrokom v naročju mimoidoče za vbogajme. Ko se je policija za revice začela bolj zanimati, je pa ugotovila, da ju na mesto beračenja pripelje vsak dan 33-letni mladenič v avtomobilu.

Vsaki dve uri se vrne, da odnese denar, ki sta ga medtem nabrali. Zvečer ju odpelje domov spet z avtomobilom. Revici prebivata v razbiti kolibi, ki je opremljena z vsemi sodobnimi pripravami: z električnim hladilnikom, televizijo in drugimi lepimi stvarmi.

Preiskava je dognala, da gre za organizirano poklicno beraštvo, ki je postala prava nadloga vlemesta Milana. V mestu je, kakor so izračunali, 560 beračev, od katerih »zaslužke« vsak povprečno 5000 lir na dan ali 150 tisoč na mesec. Torej več kot vodilen uradnik z visokošolsko izobrazbo. Medtem ko se stotisoči meščanov mučijo z delom, da bi prehranili svoje družine, »gospodje beračice« le iztegnejo roke in se bogatijo. Pri tem najejajo v svojo službo revne otroke, da bi vzbudili usmiljenje mimoidočih.

Milanska oblastva so zato sklenila, da napravijo tej zlorabi korenit konec, in vsakdo mora njih sklep le pozdraviti.

POTRES V GRČIJI

Prejšnji petek je udarilo v srednjo Grčijo več potresnih sunkov, pri katerih je bilo v okrajih Volos in Lirisa porušenih 15 vasi in poškodovanih nad 3000 stavb. Škoda je ogromna, človeških žrtev pa k sreči ni bilo. V istih krajih je bil potres pred dvema letoma.

NOVICE

GOZDOVI GORE

Lansko leto so našli v Italiji 2435 večjih gozdnih požarov, pri katerih je zgorelo nad 25 tisoč hektarov šume. Ker je večino te ogromne škode zakrivila neprevidnost ali lahkomišelnost ljudi, je vlada sklenila poostriiti nadzorstvo nad gozdovi.

TIHOTAPCI OPIJA

Pretekli petek so v Trstu zaprli štiri turške mornarije, ker so pri njih našli nad 20 kg opija. Tihotapci pripadajo posadki neke turške ladje, ki je prispela v našo luko. Vrednost mamil znaša 30 milijonov lir.

MINISTROVA IZJAVA

Ameriški obrambni minister je podal pred kratkim prav krepko izjavo. Če bi hotel pošteno obrniti vse ljudi, ki mu delajo preglavice, je rekel, bi skoro nobeden izmed njegovih sodelavcev ne mogel šest mesecev sedeti.

IZ PUSTA V POST

Kakor je imel nekoč pust svoje stare navade, tako so se držali ljudje posebnih šeg tudi v resnem postnem času. Nekateri so se ohranile do danes, druge je pa nagli svet že davno pokopal.

Ko je na pustni večer ob enajstih odklenkal veliki zvon in se je začel štiridesetdanski post, je bilo v starih časih strogo prepovedano vsako petje in veseljačenje. Na Angleškem in Francoskem so bile razpisane kar smrtne kazni na osebe, ki so se pregrešile zoper postne postave ter se vdajale bučnim zabavam.

Že v 16. stoletju so pa nastale sredi posta nove skoro pustne navade. Ena takih je bila »babo žagati«, ki je še danes znana v alpskih krajih. Nastala je v severnih predelih Italije in Španije in jo poznajo še po nekaterih slovenskih krajih. V središču vasi privlečejo v staro žensko našemljeno leseno lutko in jo med vpitjem in s posebnimi obredi prežagajo na dvoje. »Žaganje stare babe« naj bi pomenilo delitev leta na zimo in bližajoče se poletje.

Sredi posta je v koledarju tudi praznik Marijinega Oznanjenja. Po nekaterih krajih, in tudi na Koroškem, so imeli ta dan v cerkvah svojstven obred. Pred oltarjem je sedela deklica, predstavljajoča Mater božjo. Medtem ko so okoli stoječi izgovarjali besedilo iz evangelija sv. Luke, je izpod stroga priplaval na vrv privezan deček, ki je predstavljal angela. Po besedah oznanjenja se je razvila po cerkvi procesija.

V Rimu so pa do prejšnjega stoletja imeli navado, da je sredi slovesnega spreveda belo oblečenih deklic vozilo po mestnih ulicah šest belih konj ozaljsan Marijin kip do cerkve Santa Maria della Minerva.

V starih časih so na Slovenskem prirejali v postu tudi »pasijonske« igre iz trpljenja Zveličarjevega. Najbolj znane so bile one v Škofji Loki.

Na tak način se je nekoč mešala v resno postno dobo tudi šala. Danes smo pa že tako avtomatizirani, da nimamo več smisla

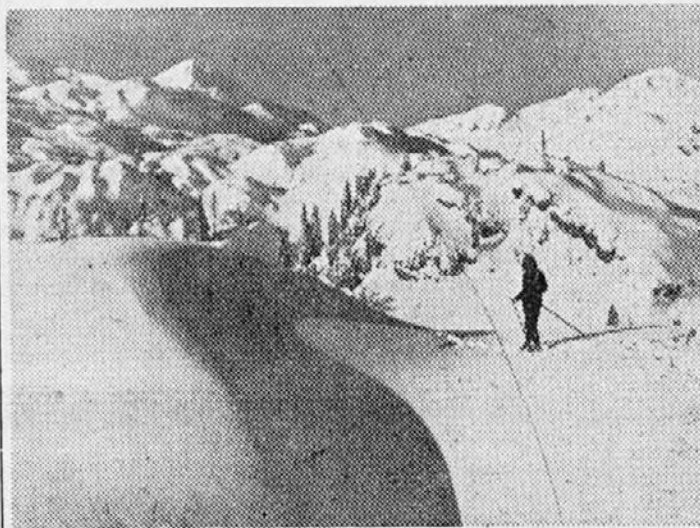
niti za pravo, iz narodnih običajev izvirajočo šalo, še manj pa za globoko resno postnega časa, znanilca velike noči.

STANOVANJSKA BEDA

Ker ne more nikjer najti stanovanja, se je delavec Fusco nastanil z ženo in tremi otroci v leseni baraki na zakotnem trgu Belfanti v Milanu. Strah revne družine so podgane, ki se ponoči prikradejo v kolibo iz stranišnih odtokov. V petek je ena teh živali napadla ponoči najmlajšo 10-mesečno Valerijo, ležčo v zibki, ter jo je tako nevarno obžrla, da so dete morali prepeljati v bolnišnico.

POČASI NAVZGOR

Cene življenjskih potrebščin v Italiji počasi, a stalno naraščajo. Statistika, ki jemlje kot izhodišče svojih računov leto 1938 in zaznamuje tedanje življenjske stroške s številko 1, je ugotovila, da so cene v januarju tega leta dosegle številko 63,73, to se pravi, da stane vse skoro 64 krat več kot pred vojno.

KOMNA Z BOGATINOM
V OZADJU

Manjšinsko vprašanje kviri odnose med Italijo in Avstrijo

(Nadaljevanje s 1. strani)

strasten nacionalizem«. Kar bi se dalo italijanskim vladam upravičeno očitati, je kvečjemu le to, da so bile do manjšin *pretirano »širokosrčne« in popustljive*. Mi bi k temu še dodali, da se je to izkazalo prav posebno za časa fašizma!

Toda namesto da bi bile manjšine in zlasti Južni Tiroleci za to velikodušno ravnanje »hvaležni«, stavijo kot nenasitni šovinisti in nasprotniki države Italiji še čedalje nove zahteve. Mi nismo krivi, trdi Corriere della Sera, da so se Južni Tiroleci »v zadnjih stoletjih vtihotapili čez naravno planinsko mejo Italije« v našo domovino.

Nevednež, ki je to napisal, ne ve niti tega, kar zna vsak srednješolec, da so se namreč Južni Tiroleci ravno tako kot Slovenci naselili v sedanja bivališča pred približno 1.400 leti, to se pravi v dobi, ko Italijani kot poseben narod niti obstajali še niso. In taki ljudje pišejo o manjšinah Italije uvodnike v dnevniku, ki je razširjen in se čita po vsem svetu!

Iz vsega tega spoznavamo, kako tudi najbolj bistri in izobraženi Italijani zgube duševno ravnotežje in hladno razsodnost, ko jim je treba razpravljati o narodnih manjšinah v svoji državi. Ozkosrčni nacionali-

V zadnjem letu so pa cene narastle za 4 in pol odstotka.

NOVA DRŽAVA

Prejšnjo sredo, 6. marca, so v zapadni Afriki razglasili novo državo Ghana. Dežela, ki je postala popolnoma samostojna, je kljub temu članica Britanske skupnosti narodov (Commonwealtha) pod žezlom Elizabete II. Ghana meri 91.800 kvadratnih milj in obsega Zlato obalo ter nekdanjo kolonijo Ašanti. Prebivalcev ima 4 milijone in 700 tisoč, ki so v ogromni večini črnci.

Pri slovesnostih je bilo zastopanih 82 držav. Ghana je bila že pred 700 leti velika država zamorcev. Ko so Evropejci v 15. stoletju iskali sužnje za ameriške obširne nasade ali plantaže, je bilo iz Ghane prodanih v teku stoletij okrog 50 milijonov ljudi v Ameriko.

Ghana je danes svobodna država in je postala tudi članica Združenih narodov. Njeno rojstvo je zopetni dokaz, kako evropsko kolonialno gospodarstvo v svetu propada.

NAPREDEK TEHNIKE

Amerikanci so začeli graditi dva orjaška potniška parnika po 90 tisoč ton prostornine, ki bosta v dveh letih izgotovljena. Vozila bosta lahko do 6000 oseb ter prispela iz Amerike v Evropo že v štirih dneh.

Najprijetneje pa je, da bo voznina zelo nizka: za eno pot čez morje samo 50 dolarjev ali okoli 33 tisoč lir.

zem je pač ukoreninjena bolezen Italijanov, od katere se na žalost ne morejo ozdraviti in ki neizmerno škoduje njihovi domovini. Kako daleč so v tem pogledu pred Italijani napredni Švicarji, Belgijci in drugi narodi Evrope!

KDO BO PREMOSTIL PREPAD MED SOSEDI?

Ta italijanska značilnost je vzrok, zakaj je tako težak resničen in trajen sporazum med Dunajem in Rimom in tudi med Italijo in Jugoslavijo. Kdor vidi v uporabi tujega jezika in že v obstanku drugorodnih ljudstev v svoji državi nekak napad na varnost domovine, je nesposoben modro in trezno vladati manjšinam.

To je vzrok, zakaj se s skrbjo sprašujemo, ali je pravi sporazum med Italijo in Avstrijo sploh mogoč. Avstrijski zunanji minister Figl je pretekli petek imel predavanje na Dunaju, v katerem je med drugim dejal: »Potrebno je ravnati hitro, da ne bo prepozno, in preden nastane položaj, ki si ga nobena izmed obeh strank ne želi. Z dobro voljo moramo najti vse zadovoljujoče rešitve«.

Da bi kljub vsem oviram prišlo do sporazuma, tudi mi iz srca želimo.

Dopisi v Tržaškega

BARKOVLJE

V nedeljo popoldne je med Trstenikom in Napoleonovo cesto nad Barkovljami nenadoma izbruhnil velik požar. Zaradi precejšnje burje so plameni kljub takojšnjemu prihodu gasilcev, orožnikov ter nekaterih domačinov zajeli okrog 500 tisoč kv. metrov zemljišča in povzročili ogromno škodo. Gasilci so le s težavo preprečili, da se ni požar še bolj razširil. Plameni so uničili mnogo grmičevja in dreves.

Vzroki požara niso sicer še znani, a sodimo, da ga je zanetil kak lrežvesten nedeljski izletnik, ki je med suho travo odvrigel cigaretni ogorek ali neugašeno žveplenko.

BAZOVICA

Zaradi letošnje zgodnje pomladi smo že pričeli z važnimi deli na polju. Ljudje sadijo krompir, ki je naš poglavitni pridelek. Nekateri so ga že precej posadili v začetku tega meseca, a so se prenažili, ker jim je nekoliko pomrznil v zemlji.

Sedaj nimamo seveda dela samo s krompirjem. Marsikdo seje tudi radič, ker je imel priliko ugotoviti, da vrže prodaja radiča na tržaškem trgu dokaj lepe denarce.

Prav je, da se naš kmet bavi s tistimi pridelki, ki mu dajo največje dohodučke. Mnenja smo, da bi bilo v današnjih pogojih sploh dobro, če bi se naši kmetovalci z večjo vne- mo lotili gojiti povrtnino, ki gre hitro v denar, ker smo v bližini mesta. Poleg tega imamo še to ugodnost, da nas prevoz stane malo, če primerjamo stroške, ki jih imajo s prevozom Goričani.

S tem seveda ni rečeno, da moramo zamenariti živinorejo, ki je trenutno glavni vir naših dohodkov. V začetku tega meseca je nastalo na Opčinah majhno žarišče slinavke ali parkljevke. Zato smo Bazovci dali cepiti vso živino. S krmo je še kar v redu in vse kaže, da je bo dovolj do poletja. Tudi v tem pogledu nas tolaži zlasti zgodnja pomlad.

DEVIN

Ob 20. obletnici smrti princa Aleksandra Thurn-Taxisa je bila pretekli ponedeljek v Devinu slovesna maša zadušnica, ki so se je udeležili številni predstavniki političnega in gospodarskega življenja Trsta in bližnjih pokrajin ter mnogo domačinov. Po maši, pri kateri so pod vodstvom prof. Fileja peli goriški pevci, so prisotni šli v sprevedu do grajske grobnice, kjer so se zaključile žalne svečanosti.

SALEŽ

Združenje neposrednih obdelovalcev je pri nas priredilo tečaj o živinoreji. Predaval je živinozdravnik dr. Miroslav Legiša iz Mavhinj. Ob tej priliki moramo poudariti, da se je prvič zgodilo, da je neka italijanska zasebna organizacija priredila tečaj v slovenščini, kar je vsekakor treba pohvaliti. Jasno je, da naši kmetje lahko nekaj pridobijo le od slovenskih predavanj, ker bi jim drugače vse ostalo tuje.

Slična predavanja so zares potrebna, saj je živinoreja tudi pri nas glavni vir dohodkov. Prav je, da vemo, kako moramo ravnati, ko se v hlevu pojavijo razne bolezni, zlasti slinavka-parkljevka, ki dela velike preglavice marsikateremu kmetu. Zaradi te bolezni živina sicer le redkokdaj pogine, a

kmet trpi ogromno škodo, ker bolezen zniža molžo krave in njeno težo. Žival je tudi podvržena splavom.

Vse to in še marsikaj drugega smo zvedeli na predavanjih, ki so se jih naši kmetje udeležili v lepem številu.

TOVARNA PAPIRJA V ŠTIVANU

Odvetnik Pietro Ferrero, predsednik delniške družbe »Timavske papirnice«, je v torek na javnem zborovanju v Trstu govoril o veliki tovarni papirja, ki so jo pred kratkim pričeli graditi v Štivanu. Med drugim je izjavil, da bo tovarna začela obratovati že junija 1958. in da bo dnevno proizvajala okrog 150 ton papirja ter s tem krila eno četrtno vseh potreb države. V tovarni bo zaposlenih 400 delavcev, gradbeni stroški pa bodo znašali okrog 4 milijarde.

Zanimivo je, da omenjena delniška družba ni last samo italijanskih industrijcev, a da so pri njej soudeleženi tudi Švicarji, in sicer s 45% kapitala. Predsednik Ferrero je obenem omenil, da je družba doslej prejela od generalnega komisariata 1 milijardo 800 milijonov posojila, plačljivega v 15 letih.

Kakor vidimo, gre za veliko podjetje, ki bi lahko skoraj popolnoma rešilo devinsko-nabrežinsko občino brezposelnosti in deloma tudi finančne krize. Želeti je samo, da bi bili sprejeti na delo v tovarni predvsem domačini.

CEROVLJE

Mislimo, da je občinska uprava prav ravnala, ko je nekaterim članom razmejitvene komisije predlagala, naj bi popravili državno mejo pod Grmado. Gre sicer za malenkostno spremembo, ki bi pa mnogo koristila tako naši kakor Medje vasi. Ti naselji sta bili do 1947. leta med seboj povezani z lepo, novo cesto, ki pa jo danes na dveh krajih seka državna meja, tako da je pot na žalost neuporabna. Upamo, da bo razmejitvena komisija upoštevala želje prizadetih vasi in prepričala obe vladi, naj izvršita zeleno spremembo-državne meje.

KROZEK MLADIH IZOBRAZENECV

vabi na sestanek, ki bo v petek, 15. marca, ob 20.30 v Trstu, ul. Commerciala 5/1.

Na spredu je predavanje dr. E. Besednjaka

»O NARODNEM OBCESTVU«

Vstop z vabilom!

POSTNE PRIDIGE

Ob slovesni maši pri Novem sv. Antonu bo vsako nedeljo ob 7. uri postna pridiga. Govoril bo znani misijonar g. Jože Vidmar iz Gorice.

NOVA INŽENIRJA

Pred kratkim je na tržaškem vseučilišču diplomiral iz strojne tehnike g. Marijan Cetin, večletni profesor na Industrijski šoli v Rojanu. Novemu inženirju iskreno čestitajo vsi njegovi prijatelji in znanci.

Na vseučilišču v Ljubljani je konec februarja uspešno položil diplomski izpit iz kemije g. Zdravko Kolar iz Nabrežine. K uspehu iz srca čestitajo vsi prijatelji in znanci.

NOVE VOLITVE V TRSTU?

Stavka uslužbencev Acegata, ki traja že nad 10 dni, je povzročila nepričakovane posledice v političnem življenju našega mesta. V bistvu čisto sindikalno vprašanje se je spremenilo v politično zadevo, ki resno izpodkopuje že tako rahle temelje, na katerih sloni tristranska uprava tržaške občine.

Zaradi stavke je pretekli teden prišlo najprej do spora v Upravni komisiji Acegata, ki šteje, kakor znano, 7 članov, pripadnikov treh vladnih strank. Da se preneha stavka, so socialni demokrati predlagali, naj se sprejmejo minimalne zahteve uslužbencev. Ta predlog je pa naletel na odločen odpor demokristjanov in republikancev, zaradi česar so socialni demokrati izstopili iz vodstva podjetja. Posledica je bila, da so republikanci odpovedali sodelovanje v občinskem upravnem odloču in s tem povzročili krizo v vodstvu tržaške občine.

Po večdnevnih pogajanjih med vladnimi strankami ter po posredovanju dr. Palamare je upravni odbor sklenil, naj o vprašanju Acegata razpravlja in sklepa sam mestni svet. S tem je bila začasno rešena kriza v občinskem upravnem odboru.

Torkova seja

Vladne stranke so se sporazumele, naj občinski svet spričo 600-milijonskega primanjkljaja podjetja in upoštevajoč zahteve uslužbencev po zbolšanju plač, razpravlja najprej o zvišanju cen električnega toka, vode in tramvajskih listkov in naj šele zatem preide na volitev nove Upravne komisije ter sklepa o zahtevah uslužbencev.

Določeni dnevni red pa ni bil pogodu precejšnjemu delu opozicije in zato je svetoval-

ka Gruber-Benco predlagala, naj občinski svet najprej izvoli Upravno komisijo Acegata in zatem sklepa o ostalih točkah. Predlog je presenetil vladne stranke, ki so po daljšem posvetovanju sklenile zahtevati od občinskega sveta zaupnico. Pri glasovalnih izjavah pa je vse iznenadil komunist Calabria, ki je napovedal, da se bo njegova skupina glasovanja vzdržala. Tako je s pomočjo komunistov predlog Gruberjeve propadel in je Bartoli s svojimi zavezniki dobil zaupnico.

Upravni odbor v manjšini

V nadaljevanju se je odbornik Gridelli opravičeval in utemeljeval že dalj časa napovedane poviške cen za usluge Acegata. Tako naj bi se cena elektrike zvišala za 2 liri na kilovatno uro, cena vode za 40%, tramvajski listki za 5 lir, stalne karte, razen tedenskih za delavce, pa za 25 odstotkov.

Kakor je bilo predvideti, je predlog naletel na odpor večine svetovalcev. Zanj je glasovalo 25 svetovalcev (demokristjani, socialni demokrati in republikanci), proti pa 31; dva svetovalca sta se glasovanja vzdržala.

Izid torkove seje je na eni strani spravil na mrtvo točko važno vprašanje mestnega podjetja Acegata, na drugi pa dokazal, da so vladne stranke nesposobne voditi občinsko upravo. Kaj iz tega sledi? Možni sta dve rešitvi: Ali občinski svet izvoli nov upravni odbor, kar je glede na razmerje političnih sil v svetu zelo težavno, ali pa da se razpiše v Trstu nove občinske volitve, katerih izid bi bil po vsej verjetnosti drugačen od onega iz preteklega leta.

— Dopisi iz Goriške —

GORIŠKI POKRAJINSKI SVET

V soboto je imel naš pokrajinski svet sejo, ki je bila posvečena izključno vprašanju ustanovitve nove dežele Furlanija-Juljska krajina.

Predsednik dr. Culot je podal kratek zgodovinski pregled raznih akcij in posvetovanj bivše pokrajinske uprave in bivšega pokrajinskega sveta. Danes pa stojimo, je dejal, pred novim važnim političnim dejstvom; gre namreč za zakonski osnutek posebnega statuta, ki so ga predložili parlamentu videmski državni poslanci in ki ga je podpisal tudi goriški poslanec Baresi. Zlasti o tem predlogu in njegovih poedinih členih se bo moral izjaviti pokrajinski svet. Nato se je pričela splošna razprava o prevažnem vprašanju nove deželne edinice.

Najprej se je oglašil k besedi demokristjan Cocianni, ki je poudaril, da je zakonski predlog prvi važni korak k uresničitvi zaželene in nujno potrebne nove deželne avtonomije. Za njim je govoril komunist Poletto, ki je zlasti vztrajal na tem, da mora biti sedež nove dežele Trst in ne Videm ter da je treba ustanoviti tudi še novo pordeonsko pokrajino.

Svetovalec Poletto je tudi zahteval, da se v posebnem statutu zajamčijo pravice narodne manjšine. Za njim je govoril slovenski svetovalec Miladin Černe, ki se je pridružil Polettovim izjavam o sedežu nove dežele v Trstu ter zahtevi po ustanovitvi pordeonske pokrajine. Černe pa je še posebno poudaril, da zakonski osnutek videmskih poslancev omenja le v uvodu in mimogrede vprašanje manjšin, kar je vsekakor premalo. »Naše prepričanje je, da morajo v statutu biti določila, ki naj zajamčijo pravilen razvoj naše manjšine«, je slovenski svetovalec nadaljeval. Tudi predsednik dr. Culot in zastopnik demokristjanov Cocianni nista nič govorila o določilih, ki naj uredijo vprašanje naše manjšine. Deželni statut mora dati Slovencem jamstva, ki nam jih priznava in daje ustava v členu 6. V zvezi z vprašanjem šolstva, o katerem je g. Černe svoj čas pisal dr. Culotu, Slovenci ne želijo nič drugega, kot da jih imajo za državljane z enakimi pravicami in dolžnostmi kot Italijani. »Treba je pozabiti na hude spore iz preteklosti in se truditi, da bomo dali našim otrokom to, kar jim lahko damo, kar jim pripada po ustavi in kar naj bo zajamčeno v statutu,« je zaključil svetovalec Černe.

Na predlog dr. Sfiligoja je pokrajinski svet sklenil, da se razprava nadaljuje v soboto.

SEJA MESTNEGA SVETA

Na seji, ki je bila pretekli petek, je goriški mestni svet izvolil 20 članov v davčno komisijo prve stopnje, med katerimi ni nobenega Slovenca. Nato se je pečal z razsvetljavo ulic na robu mesta ter še posebno v stranskih cestah Korza, ki so temačne.

Za ojačenje razsvetljave so zato določili skoraj 7 milijonov lir. Svetovalec Rudi Bratuž je predlagal, da bi občinska uprava od 23. ure dalje ugasnila vsako drugo luč, s čimer bi mnogo prihranila; svetovalec dr. Sfiligoj pa je priporočal, da občina poskrbi tudi za boljše razsvetljavo v Grojni, kjer se

je zaradi pomanjkanja luči dogodila že marsikatera nesreča. Svetovalec Battelo se je spet potegnil za večjo razsvetljavo v Podgori, Pevmi in Štandrežu, zlasti na ulici Tabaj, kjer je velik promet. Omenil je, da se je razgovarjal s prebivalci omenjenih vasi, posebno v Štandrežu, ki so mnenja, da so zanemarjeni v primerjavi z Ločnikom. Vaščani v Pevmi pa so mu povedali, da ni bila od prve svetovne vojne zgrajena pri njih niti ena stanovanjska hiša.

Svetovalec dr. Culot je predlagal, naj občinska uprava pripravi splošni regulacijski načrt tudi za razsvetljavo, da bi ne bilo treba razpravljati o nameščanju le ene svetilke danes tu, jutri tam.

Nato je občinski svet odobril podporo 100 tisoč lir za petje v stolnici, 12 tisoč za potrebe cerkve v Štandrežu, 20 tisoč za Združenje italijanskih občin in 5 milijonov 400 tisoč lir za razširjenje mestne palače.

ŠTEVERJAN

V ponedeljek smo v Števerjanu imeli kaj zanimivo poroko. V farni cerkvi sta si obljubila večno zvestobo ženin N. Bučinel iz Šmartnega in nevesta M. Bregantič iz Gorenjega Cerovega. Ženin je v lepem avtomobilu prišel po nevesto iz daljne Amerike. Dekle je iz znane in ugledne Bregantičeve družine. Od ženina je hvale vredno, da ji je ostal zvest. Mlademu paru vsi Števerjanci želimo obilo božjega blagoslova in sreče na novi življenjski poti.

Preteklo soboto je bila seja našega občinskega sveta. Svetovalci so izvolili svoje zastopnike v razne občinske komisije in ustanove.

V soboto se je ponesrečila na motornem vozilu 18-letna Koren Marija, ko se je vrnala domov iz mline. Ob tej nezgodi naj omenimo, da je potrebno boljše čiščenje ceste in ne puščati na njej kupčkov grušča, ker se le na ta način lahko preprečujejo nesreče.

IZ DOLA

V preteklem tednu je bil na Palkišču sestanek, ki se ga je na povabilo udeležil tudi doberdobski župan. Domačini so na sestanku razodeli svoje potrebe in želje. V glavnem so govorili o napeljavi električne luči, kajti razen pri Vižintinih in v Jamljah je še nimajo niti v Dolu samem niti v njegovih naseljih. Vaščani so pripravljani tudi vnaprej plačati, če jim le Selveg napelje luč. V kratkem se bodo Doljani zopet zbrali in o sklepih obvestili županstvo, ki bo verjetno nato razpravljalo na seji občinskega sveta. Župan Andrej Jarc je obvestil Doljane o neugodnem finančnem stanju občine. Poudaril je zlasti, da bo Selveg izvedla nadaljnji načrt elektrifikacije šele, ko bo občina poravnala dolg, ki ga ima do družbe. Na sestanku so razpravljali tudi o potrebi novega pokopalšča, o napeljavi vodovoda in o delovišču za popravo poti. Župan je obljubil, da se bo občinska uprava potrudila, da ugotovi vse potrebne in željam prebivalstva, a najprej mora poskrbeti za napeljavo elektrike.

Medtem se je naša nova občinska uprava že prepričala, da je bilo in je kaj lahko napraviti staro upravo, a mnogo teže res kaj narediti v korist delovnega ljudstva. Dolja-

ni pa kljub vsemu upamo, da bomo z vztrajnostjo končno vendar ugodno rešili naša javna gospodarska vprašanja.

ZA ZIMSKO POMOČ

V soboto se je na prefekturi zbrala posvetovalna komisija za zimsko pomoč. Prefekt dr. De Zerbi je najprej obvestil člane o dvakratni razdelitvi zimske pomoči med goriške občine in nato predložil načrt za razdelitev tretje pomoči iz pokrajinskega sklada.

Za občinske podporne ustanove (ECA) so določili 11 milijonov in 300 tisoč lir. Skoraj enako vsoto so nakazali za izvedbo raznih javnih del v občinah na Goriškem. Skupno so torej sklenili izdati nekaj več kot 22 milijonov. Od teh dobi Gorica 4 milijone 362 tisoč, Tržič 3 milijone 117 tisoč, Gradež en milijon 250 tisoč, Krmin 2 in pol milijona in manjše vsote ostale furlanske občine; vse tri slovenske občine pa dobe skupno en milijon 5 tisoč lir. Zelo čudno se nam zdi, da ne dobita občini Doberdob in Sovodnje nobene podpore za javna dela, čeprav jo poleg Števerjana najbolj krvavo potrebujeta.

SOVODNJE

Predpreteklo nedeljo je bil v prosvetni dvorani občni zbor zavarovalnice za govejo živino. Društvo je lani poskrbelo za zdravljenje 19 živali; skupni stroški so znašali 101 tisoč in 525 lir. Cenilci so dobili od tega 9000 lir. Za zavarovalnino so lani nabrali 200 tisoč in 950 lir. Ob zaključku leta je imela zavarovalnica 100 tisoč in 23 lir naloženih v občinski posojilnici, nekaj nad dva tisoč lir pa v blagajni. Ob istem času je bilo zavarovanih le 250 glav živine; v zadnjih treh letih je število zavarovane živine padlo za 50 glav. Vzrok je visoka cena za krmo in vedno večja razkosanost kmečkih posestev, na katerih zato ni mogoče gojiti živine. Zavarovalni oglednik je ostal tudi za naprej g. Češcut Jožef.

Zvedeli smo, da je bil za našo občinsko podporno ustanovo odobren tretji obrok podpore v znesku 200 tisoč lir. Ne moremo pa razumeti, zakaj ni bil naši občini priznan tudi primeren prispevek za kako nujno delo.

IZ DOBERDOBA

Pred kratkim sta se pri nas poročila domačina Milan Gergolet in nevesta Marija Lavrenčič, ki sta oba iz zavednih družin. Novoporočencema želimo obilo božjega blagoslova, sreče in zdravja na novi življenjski poti.

Čujemo, da je komisija za zimsko pomoč na zadnji seji odobrila prispevek 250 tisoč lir kot tretji obrok iz pokrajinskega sklada naši občinski podporni ustanovi. Ne moremo se pa dovolj načuditi, kako in zakaj so nas gospodje mogli prezreti pri podeljevanju podpor iz sklada za zimsko pomoč, in sicer za javna dela. Saj je naša občina prav gotovo ena najrevnejših na Goriškem pa tudi od oblastev najbolj zapostavljenih.

KONCERT PIANISTA DEVETAKA

V nedeljo je priredila glasbena šola v Pordenonu koncert pianista Devetaka. Na klavirju je odigral glasbena dela Beethovna, Ravela, Griega, Scalattija in Schumanna. Udeležba je bila naravnost odlična. Poleti bo pa naš rojak bržkone zopet enkrat nastopil v Avstriji, in sicer v Solnogradu. K njegovemu umetniškemu vzponu in uspehu v mednarodnem svetu mu iz srca čestitamo.

Beneška Slovenija

IZ ČEDADA

Nedavno tega smo pisali, da so temeljito popravili in razširili cesto iz Čedada na Staro goro. Pristavili smo obenem, da jo namepravajo še asfaltirati. Stroški za to delo bi znašali 37 milijonov lir, ki bi jih morala v glavnem prevzeti občina Čedad, nekaj pa tudi občina Prapotno, pod katero spada Staro goro. Da bi uredili to zadevo, so se v pokrajinski palači v Vidmu zbrali predsednik Candolini, čedadski župan Pelizzo, župan iz Prapotnega Napoli in pater gvardian Luigi Olivieri. Na sestanku so se sporazumeli, kako naj se razdelijo stroški. Če bodo sklep odobrili občinski sveti, lahko upamo, da bo cesta asfaltirana še to leto. Če si občina Prapotno ne bo upala prevzeti določenega dela stroškov, ji bo priskočila na pomoč uprava svetišča, ki je baje bogato.

Tudi v Čedadu je neumni pust zahteval svoje žrtve. V predmestju sta se skoraj na istem kraju pripetili dve cestni nesreči. Dva avtomobila sta butnila drug ob drugega in

se razbila, a k sreči ni bilo človeških žrtev. Huda nezgoda pa se je pripetila Mariju Gregoruttiju iz Manzana, ki je v zelo zgodnjih urah peljal na motorju gđc. Romildo Pasqualini s plęsa domov. Vozač je na vso moč butnil v avto Franca Saccavinija, ki je iz Premariacca drvel proti Šempetru. Mladeniča in dekle so takoj prepeljali v bolnišnico in zdravniki se boje za njuno življenje.

IZ SV. PETRA SLOVENOV

Ko se je na pustni večer 77-letni Jože Blančkin vračal iz Šempetra domov, je na žičnem mostu čez Nadižo zgubil ravnotežje in padel v reko. Kljub udarcem se je starček skobacal do droga, na katerem stoji most, in tu ves premrznjen klical na pomoč. K sreči ga je v noči slišal mimoidoči David Marzolini iz Šempetra in priklical ljudi, ki so reveža nesli domov v bližnje Novkule.

Februarja je preko prehoda pri Stupici prišlo v Italijo 4.135 Jugoslovanov, v Jugoslavijo pa je šlo 1.563 italijanskih državljanov.

V tem mesecu je po vseh prehodih, ki spadajo pod čedadski komisariat, prekoračilo mejo 7.019 Jugoslovanov ter 2.545 italijanskih državljanov. To je dokaz, kako potreben in koristen je bil videmski sporazum. Želeti je samo, da bi ga še razširili in izpopolnili.

ŠT. LENART

Na »debelinco« ponoči so sorodniki povsod iskali 35-letnega Vincenca Karliča, ki ga ob običajni uri ni bilo domov. Našli so ga šele drugo jutro močno poškodovanega v cestnem jarku poleg razbitega motorja. Prepeljali so ga takoj v čedadsko bolnico, kjer so zdravniki ugotovili, da si je razbil lobanjo in pretresel možgane. Kljub temu upajo, da se bo mož rešil. Vzroki nesreče so neznan.

GRMEK

Občinski svet grmiške občine je najel posojilo 23 milijonov lir, da sezida šolsko poslopje v Topolovem in Platacu. Šoli sta sicer potrebni, a ljudje se boje, da jim bodo občutno zvišali davke, kajti prej ali slej bo treba posojilo plačati. Nič čudnega, če se zato iz grmiške občine čedalje več ljudi seli v tujino.

Sred 100 leti

7

R.B.

Podobna usoda je Slovence doletela pred sto leti, ko je dunajska absolutistična vlada ukazala deželnim guvernerjem, naj takoj razpuste vsa društva in klube, češ »da se svoboda zlorablja in da je vlada že dovolj dolgo prenašala njih rovarjenje, kar je občini nemir in razburkanost še bolj podžigalo«.

Žarišča narodne zavesti

Avstrijski absolutizem, ki je nameraval vse narodne skupine ponemčiti, je videl v društvih največjo oviro za svoje načrte. Ko se je v revolucionarnih in ustavnih letih prebudila tudi slovenska narodna zavest, so se začela ustanovljati društva. Imela so namen, ljudstvo — takrat pravzaprav le po mestih — narodno, kulturno in politično prebujati.

Pred letom 1848 so imeli Slovenci samo eno javno društvo. To je bila »Kmetijska družba za Kranjsko«. Taka društva z naslovom »kmetijska« so izšla iz dobe prosvetljenstva, ko so vlade čutile potrebo, da se dvigne življenjska raven državljanov. To pa zopet le samo toliko, kolikor je potrebno, da bodo podaniki laže »odrajtovali« davke in razumeli nove postave. Ponekod, zlasti v Italiji, so taka društva, »società agrarie«, postala shajališče izobražencev, kjer so se pomenkovali tudi o političnih zadevah. V Avstriji so se pa smela baviti le z vprašanji, kako izboljšati kmetijstvo. Iz krogov »Kmetijske družbe za Kranjsko« so izšle tudi »Kmetijske in rokodelske Novice«, ki so že v naslovu samem omejevale svoje področje. Šele prva številka 7. letnika z dne 3. januarja 1849 se je ojmala in se je preimenovala v »Novice kmetijskih, rokodelskih in narodskih reči«. S tem zadnjim dodatkom je hotel urednik dr. Bleiweis pokazati, da bodo »Novice« pisale tudi o narodnih zadevah.

Takrat so se začela ustanovljati tudi druga društva. Prvi so se zganili dunajski Slo-

venci, ki so pod predsedstvom učenjaka Miklošiča ustanovili »Slovenijo«. Njeni člani so izdelali prvi slovenski narodni program »Združene Slovenije«. Maja meseca 1848. so zastopniki »Slovenije« prišli v Ljubljano, da bi tudi tu ustanovili podobno društvo. V nedeljo, 14. maja, popoldne se je zbralo v redutni dvorani lepo število poslušalcev, katerim so štirje govorniki, med njimi jurist Bučar, razlagali politične zahteve Slovencev. Za naslednjo nedeljo je bil napovedan drugi shod. Toda tega ni bilo, čeprav je več gorenjskih kmetov povpraševalo, ali ne bodo »tisti gospodje kot v nedeljo pridigali«. Policija, ki je vladi poročala, je namreč že začela stegovati vratove za sumljivimi osebami. Pisarila je, da so se pojavili nekakšni »Slovenijanci«, ki prirejajo obhode z zastavami in vabijo ljudi z bobni na sestanke. Policija je tudi že začela zapirati posebno slovenske visokošolce, ki so se trudili za prebujo ljudstva. V Idriji so prijeli jurista Tratnika, na Dolenjskem njegovega tovariša Jermana, katerega so neuki ljudje imeli za cesarskega komisarja, ker jim je razlagal, da bosta odpravljeni tlaka in desetina.

Kljub oviram so pa v Ljubljani 26. junija 1848 razposlali vabila za pristop k društvu »Slovenski zbor«. Podpisal se je kot začasni predsednik dr. Henrik Martinak. Namen društva je takole opisan: »Organiško razsnovanje in povsdignjenje slovenske narodnosti pod krilam avstrijskega cesarstva, kakor tudi povsdignjenje slovenskega jezika na stopnjo ktera mu gre«. Prvi občni zbor društva, ki se je preimenovalo v »Slovensko društvo«, je bil pa 6. julija. Za »vodjo« ali predsednika je bil izbran dr. Bleiweis, ki je sprva stal ob strani, za tajnika pa Cigale. Društvo je hotelo biti nepolitično. Za geslo si je izbralo »Vse za vero, cesarja in narodnost!« Vdanost cesarju so iz golega stra-

hu takratni prvaki pretirano poudarjali. Zato je razumljivo, da je tedanji »uradni« slovenski pesnik Jovan Vesel-Koseski zapel: »Blago, življenje in kri, visoki vladar, Ti posvetim,

snuje v oserčju in duh, cuka na bedri mi meč;

hrast se omaja in hrib, zvestoba Slovincu ne gane!«

Kljub vsemu temu »cukanju« in cesarsko-kraljevemu prizvočku je društvo prebujalo narodno zavest s čitalnico in z javnimi kulturnimi prireditvami ali besedami.

Podobno društvo se je na pobudo Matije Majarja in Andreja Einspielerja ustanovilo tudi v Celovcu, v Gradcu pa »Slovenija«. Isto leto v oktobru se je ustanovilo v Trstu enako društvo z imenom »Slavjanski zbor«. Sedež je imelo v Tergesteu. Nekaj časa je društvu predsedoval pesnik Vesel-Koseski, ki je bil uslužben pri tržaški financii, za njim pa Ivan Cerer. Društvo je imelo že v začetku 336 članov, več kot marsikatero danes. Izdajalo je svoj časopis »Slavljanski rodoljub«, ki se je pozneje imenoval »Jadranski Slavjan«.

V Gorici je pa začelo delovati »Slavljansko bralno društvo«, ki je imelo sprva prostore na Travniku, potem pa v Marzinijevi dvorani nasproti semeniški cerkvi. V tem društvu so bili duše vsega gibanja dr. Dolenc, Winkler, Doljak. Že takrat so goriški Slovenci zahtevali, da naj veljajo enake pravice za vse narode; vsa uradna oznanila naj bodo tiskana tudi v slovenščini in vsi uradniki naj bodo zmožni tudi slovenščine. Obmejna društva so bila narodno bolj zavedna kot osrednja.

Poleg čitalnic so v društvih nastopali po češkem vzgledu tudi s tako imenovanimi »besedami« ali društvenimi prireditvami.

Slovenska in razna »slavjanska« bralna društva, ki so jih rodoljubi tako radi po vseh večjih krajih Slovenije ustanovljali, so na svojevrsten način vzbujala narodno zavest svojih članov.

(Dalje prihodnjic)

IZ KULTURNEGA ŽIVLJENJA

Totalitarci med Slovenci

Kmalu bo minilo dvajset let od konca vojne, ko sta bila zrušena nacizem in fašizem, ki smo ju smatrali poleg sovjetskega komunizma za najrazritejša totalitarna sistema. Upali smo, da bo s tem vsaj v velikem delu Evrope totalitarizma konec. A smo se zmotili, kajti njegove korenine so globoke kakor pri podočniku. Tudi kadar že ves zob gnije, so korenine še vedno daleč razraščene v čeljust in njihovo gnojno vnetje polagoma zastruplja vse telo.

Tako je tudi s totalitarizmom. Nacistični in fašistični sistem sta zginila in z njima vsi njuni kvis linški pomagači in oporniki, toda stara pogubna miselnost je ostala ter je na žalost še močno zaraščena tudi v premnogih slovenskih ljudeh ter se celo napaja iz novih virov.

Totalitaristično je vsako mišljenje, ki se ravna po geslu: »Kdor ni z nami, je proti nam!« Totalitarci spoznaš po tem, da bližnjemu svoje nazore vsiljujejo in da bi vse one, ki jih nočejo sprejeti, najraje, če bi mogli, uničili ali »likvidirali«. V vsakem primeru skušajo na vse načine doseči vsaj to, da jih primorajo k molku. Pri tem se najrajši poslužujejo obrekovanja in laži, ker se sile ne morejo.

Kdor ima odprte oči, mora ugotoviti, da je takih ljudi izredno mnogo tudi med Slovenci na Tržaškem in Goriškem, in to ne samo med komunisti in kakimi stalinovci, marveč tudi med tistimi, ki proglašajo za najvišje vodilo javnega življenja demokracijo ter se delajo za največje nasprotnike komunističnega totalitarizma.

KAKO JE PRI DRUGIH NARODIH?

V vseh evropskih narodih in državah so ostale od zadnje vojne tudi usedline take miselnosti, a jih skušajo povsod odpraviti, bodisi z demokratično vzgojo ljudstva, bodisi celo s posebnimi zakoni, k naj preprečijo, da bi se iz takih miselnih ostanke ne porodile totalitarne politične skupine, ki bi skušale počasi spet podvreči ljudstvo svoji oblasti.

Vsak zdrav narod, kateremu je dano, da se lahko razvija v pogojih vsaj relativne svobode, to je, da uživa vsaj nekaj demokratičnih pravic, poganja iz sebe kot vsak čil organizem celo vrsto vedno novih duhovnih poganjkov. Od teh rastejo nekateri na miselno preplivih tleh, da bi se mogli razviti in zamrejo, drugi se pa razcvete, se okrepe ter ostanejo, dokler s časom seve tudi oni ne ostare in odmrejo kot vsaka organska stvar in kot vse, kar ustvarita narava in človek. Tako požene sleherni kulturni narod, ako ni vključen v kak totalitarni sistem, iz svojega okrilja bogato raznoličje duhovnih struj in gi banj od skrajne leve do skrajne desnice, od katerih ne zavzema nobeno prevladujočega in gospo dujočega mesta, tako da se ohrani v družbenem in narodnem življenju neko stalno ravnotežje.

Tak primer nam nudi na priliko ravno Italija, ki je dežela najraznovrstnejših in najbolj si nasprotujočih miselnih in tudi političnih struj, kar daje nje nemu duhovnemu in kulturnemu življenju kljub vsem gospodarskim in socialnim težavam pestro lice svobodnega in demokratičnega naroda. Isto bi lahko dejali o Franciji in o drugih evropskih deželah izven sovjetskega bloka.

Prav posebno značilni so v tem pogledu Angleži in drugi tudi manjši narodi na skandinavskem severu, ki so prav zaradi tega tudi kulturno najbolj ustvarjalni in celo vodilni v Evropi. Med raznimi njihovimi miselnimi gibanji se namreč vna svobodno tekmovanje duhov, struje in ljudje se medsebojno popravljajo ter tako prispevajo k vse zrelejši in popolnejši sintezi skupne omike in k zdravju naroda. Vsaka pomembna nova knjiga, vsak nov duhovni pojav je za te narode vesel dogodek, kot je rojstvo otroka za njegove starše in vso skupnost, v kateri se je rodil.

KOLO ZGODOVINE SE NE DA ZAUSTAVITI

Samo pri naših slovenskih totalitarcih je rojstvo slehernega novega kulturnega ali političnega pojava dogodek, ki se ga je treba bati, kot se je bal Herodež rojstva božjega Deteta. Najrajši bi kakor Herodež sproti pobili in uničili vsako kal novega duhovnega življenja, in to samo zavoljo tega, ker ni zrasla iz njihovih s totalitarizmom zastrupljenih tal in ker ni njihove barve. V tem oziru predstavljajo kulturne razmere med našo manjšino čuden in nepojmljiv anahronizem sredi omikane Evrope.

Čeprav živimo v letu 1957 in ne več v letu 1945, skušajo totalitarci skrčiti vsa duhovna strujanja na dva gola totalitarizma: na komunizem in antikomu-

nizem, ki je pa, če ga kritično premostrimo, po svojem bistvu fašizem, četudi ga zaradi lepšega skrivajo pod imeni, bolj primernimi našemu času. Njihovi šuplji možgani ne vidijo drugega kot samo te dve skrajnosti. V svoji preproščini so postali slepi za vse drugo. Priznati je vsekakor treba, da je peščica totalitarcev med nami postala zadnje čase nekam manj samozavestna, in to kljub vsej zagrizenosti in nesramnosti, s katero nastopa tudi pod plaščem najbolj naprednih družbenih in celo religioznih gibanj in ustanov zoper ljudi in struje drugačnega mišljenja in smeri.

V svoji podzavesti brčkone slutijo, da se stalno vendarle ne bodo mogli upirati splošnemu razvoju v svetu, ki vodi k čedalje večjemu upoštevanju in spoštovanju človekovih osebnih in demokratičnih pravic, to se pravi proč od slehernega in tako tudi od njihovega totalitarizma. Kako je namreč mogoče označiti drugače kot za totalitarce ljudi, ki z lepimi frazami hvalijo in pozdravljajo vsako gibanje za večjo duhovno svobodo v svetu, zlasti še onkraj železne zaves, v lastni domačiji pa skušajo istočasno z vsemi sredstvi, najprej seve z zavijanjem res-

nice, razdvojiti in cepiti ljudstvo z umetno in nepremostljivo železno zaveso, kar se upira vsej miselnosti našega naroda! Slovencem se hoče svobode, strpnosti in ljubezni, ne pa Herodežev, ki preže — sami duhovno jalovi — v kotih ter čakajo na vsak pojav novega duhovnega življenja, da zabodejo vanj svoje strupeno bodalo.

Naša narodna skupina potrebuje danes bolj kot vsega drugega prostosti, da se lahko razvije v zdrav narodni organizem, ki bo lahko z uspehom tekmoval s kulturnimi sosedi ter se tako ohranil ter čedalje bolj krepil na zemlji svojih očetov. Njegovi največji nasprotniki in škodljivci so prav taki zakrknjeni totalitarci, ker ga skušajo ohraniti duhovno pritlikavega in nesvobodnega. Vendar je ves njihov trud zaman, kajti razvoja demokracije tudi oni ne bodo mogli zadržati! Kolo zgodovine se ne da zaustaviti!

KULTURNE VESTI

* V ljubljanski Mali galeriji razstavlja mladi mariborski slikar Bojan Golija. V kratkem odpotuje na Japonsko, kjer bi se rad naučil orientalskega slikanja in risanja. Tam bo tudi razstavljal svoja dela.

* V Rim se je vrnil italijanski pisatelj Curzio Malaparte, ki je bil na obisku na Kitajskem, pa je tam hudo zbolel. Znan je zlasti po svoji knjigi »Koža«. Kitajci so mu dali na razpolago raketno letalo, da se je lahko vrnil.

Občni zbor društva Slovenskih književnikov

Prejšnji teden je bil v Ljubljani občni zbor Društva slovenskih književnikov, na katerem so si izvolili nov odbor. Za predsednika je bil izvoljen pesnik Mile Klopčič, za podpredsednika Drago Šega, za tajnika Mitja Mejak in Bojan Stih, za gospodarja Anton Podbevšek, za blagajnika Ciril Zlobec, odborniki pa so France Bevk, Ada Škerl, Ivan Potrč, Beno Zupančič, Cene Vipotnik in Branko Hofman. Dosedanji predsednik Društva je bil Ivan Potrč. V novi odbor so bili, če izvzamemo predsednika, izvoljeni v glavnem spet mladi književniki, od katerih so se nekateri komaj uveljavili v javnosti. Zdi se, kot da se starejši pisatelji izogibljajo funkcij v svojem društvu in ljubijo bolj mir, da ne rečemo za peček. Taka pasivnost starejše in srednje slovenske pisateljske generacije je komaj razumljiva.

Pred kratkim si je izvolil nov odbor tudi Sindikat italijanskih pisateljev. Vanj so prišli samo najuglednejši književniki. Za predsednika je bil izvoljen znani pisatelj G. B. Angioletti, za podpredsednika pa Libero Bigiaretti.

NIKOLAS ECKMAN

»RIBIC«

Kadarjeva „kulturna“ politika

Ker madžarski pisatelji še vedno vztrajajo v svojem pasivnem odporu proti Kadarjevi vladavini, začena ta izgubljati živce. Po eni strani se laska pisateljem, po drugi pa jih hoče ustrahovati in tako zločiti njihov odpor. Kot znano, je zaprtih zdaj v budimpeštanskih zaporih okrog 20 uglednih književnikov, ki čakajo na sodno obravnavo. Mnoge izmed tistih, ki so še prosti, pa zasledujejo policijski agenti pri vsakem koraku, ki ga napravijo. Tako se je zvedelo, da čakata pred hišnimi vrati neke budimpeštanske hiše, v kateri stanuje ugleden pisatelj, stalno dva avtomobila znamke »Pobeda«. V enem sede agentje, ki imajo nalogo, da zasledujejo pisatelja, če se poda v mesto, v drugem pa njihovi tovariši, ki jim je naročeno zasledovati vse tiste, ki pridejo k njemu na obisk. Na bližnjem križišču pa čaka policijski kamion z »ojačenji«, če bi bila potrebna.

Vse književnike, ki so jih doslej zaprli, so aretirali skoro brez izjeme v nočeh od sobote do nedelje. Tako hodijo mnogi pisatelji, ki se čutijo ogrožene, sobotne noči spat drugam. Kakšnih sredstev se po-

služuje nova Kadarjeva tajna policija »Karhatalom« nasproti pisateljem, dokazuje tudi naslednji dogodek:

K nekemu zelo znanemu pisatelju so prišli pred dnevi agentje tajne policije in mu dejali, da gre raje odpeljati s seboj. Priporočili so mu, naj objane za slovo svoje otroke, ker se lahko zgodi, »da jih ne bo več videl«. Potem so ga odpeljali. Nekaj minut nato je zaslislala njegova prestrašena družina na vrta rafal brzostrelke. Videti ni bilo ničesar, ker je bila noč. Tako domači kot sosede so bili prepričani, da so pisatelja ubili. A čez nekaj dni se je vrnil. S strelom so hoteli samo prestrašiti njegovo ženo in otroke. Vendar pa ni hotel nikomur povedati, kaj se mu je zgodilo. Sele čez nekaj dni, ko se je malo pomiril, je zaupal najbližnjim prijateljem, da so hoteli dobiti od njega neka priznanja. Seveda ni hotel ničesar priznati. A nekatere bodo morda le prestrašili s takim ravnanjem. Tako je neki mlajši pisatelj že objavil v listih izjavo, da se je »prepričal, da vodi narodni komunizem v protirevolucionarnost«.

GOSPODARSTVO

ALI REDITE KUNCE?

Kunci ali domači zajci so pri nas precej razširjeni, toda niti zdaleč ne tako kot v Franciji, Angliji, Belgiji, na Nizozemskem in v še mnogih drugih državah. V teh krajih najdeš skoraj v vseh restavracijah na jedilnem listu tudi kunče meso, katerega pa znajo tudi res okusno pripraviti. Po svoji dobroti in redilnosti kunče meso prav nič ne zaostaja za teletino in govedino, le da je mnogo lažje prebavljivo in zato priporočljivo za otroke in bolnike. Večina ljudi prav rada uživa kunče meso, ki ga pa moreš znati pripraviti.

Reja kunccev je kot nalašč ustvarjena za majhna gospodarstva, tako za male kmetovalce kakor tudi za delavske družine. Reja ni težka in je sorazmerno zelo poceni in zanimiva, saj nudi mnogo zadovoljstva in veselja. Zajčkov se posebno veselijo otroci. Če zna gospodar različne pojave v kunčjem življenju otrokom pravilno raztolmačiti, je to tudi za vzgojo otrok koristno.

Pri reji kunccev je potrebno predvsem paziti na snago. Važno je tudi, da jim ne pokladamo nagnite, zmrzle, mokre in ugrete krme. Drugače pa kunci uživajo vsakovrstno zelenjad, od plevela do povrtnin in kuhinjskih odpadkov. Za krmljenje v zimskem času je zelo priporočljivo, da si preskrbimo tudi nekoliko krmnega korenja in krmne pese. Zelo priporočljivo je, če jim tedensko stavimo na razpolago kakšno borovo ali smrekovo vejo, ki jim preprečuje napenjanje. Seveda ogledajo kunci tudi druge drevesne veje, posebno tiste sadnega drevja. Če bomo skrbeli, da imajo na razpolago vse to, ne bodo glodali drugega lesa in delali škode.

Kunci se zelo hitro množijo, saj velja v tej zvezi poseben pregovor. Vendar ni pametno, da bi samica imela letno več kot 3 gnezda. Prepogosta brejost povzroča, da postanejo živali šibke, tako da so mnogo manj odporne proti boleznim. Poleg tega moramo paziti, da niso samci v preozkem krvnem sorodstvu s samicami, ker se drugače vsa reja skvari.

Kuncev za zakol ne bomo redili več kot 7 mesecev. Do te dobe živali precej hitro rastejo, nato pa rast zastane in prirastek ne plača niti krme, če je ta še tako poceni. Pri zakolu bomo seveda pazili na kožušček, ki je tudi nekaj vreden in ga lahko prodaj. Kožušček lepo razširiš na lesen okvir in posušiš. Precej je vreden tudi gnoj in rejec ga bo skrbno odstranjeval in zbiral.

Kdor bi hotel podrobna pojasnila o reji kunccev, o pasmah, o najprimernejših zajčnicah, si mora nabaviti kakšno primerno knjigo; v kuharskih knjigah pa se dobijo navodila, kako najokusneje pripravimo kunče meso.

RIŽ JE PREKOSIL PŠENICO

Danes se na vsem svetu pridelava več riža kot pšenice. Lansko leto je znašal pridelek riža 1950 milijonov stotov, pšenice pa je bilo 1850 milijonov stotov. Povečanje pridelka riža je najbolj znatno v Aziji, kjer so glede na predvojni čas razširili z rižem posejano površino za 22%. V Aziji so lansko leto pridelali 93% vsega riža na svetu.

REKORDNI HEKTARSKI DONOS KORUZE

Lansko leto (1956) so v Italiji dosegli hektarski donos 144,38 stotov koruznega zrnja, kar velja dosedaj za italijanski višek. Rekord je dosegel Riccardo Biasin v Cogni Veneti (Verona). Na našo njivo bi znašal pridelek 52,70 stotov.

Recept za tako visok pridelek je tak: Globoko oranje ob pravem času, to je precej pred setvijo, obilno gnojenje s hlevskim gnojem in dodatkom umetnih gnojil pred setvijo; navrhno ali gnojenje pod list pri pletju in osipanju; odgovarjajoča sorta hibridne ali križane koruze; pravilna in enakomerna gostota. V Cogni Veneti so koruzo tudi namakali, da ni nikdar trpela suše.

Tudi vsak naš kmetovalec lahko to napravi, razen namakanja, ki je zelo važno, a ne odločilno za visoke pridelke: saj so mnogi dosegli v pokrajini Treviso hektarske donose nad 100 stotov brez namakanja in tudi v brdovitih legah.

RUSIJA KUPUJE PLEMENSKO ŽIVINO

Sovjeti so kupili na Angleškem 43 goved pasme Hereford, in sicer 24 bikov in 19 krav. Biko bodo uporabili za križanje z domačo pasmo. Ker so kupili tudi 19 krav, bi to pomenilo, da hočejo ustvariti posebno rusko družino Hereford.

Goveda pasme Hereford niso posebno velika, a so debela in imajo zelo okusno meso ter se zelo zgodaj razvijajo. Danes je ta pasma gotovo najbolj razširjena po vsem svetu,

ker jo uporabljajo za izboljšanje krajevnih pasem. Hereford gojijo razen v Angliji tudi v obeh Amerikah, v vseh angleških dominijah in na široko tudi izven teh. V Rusiji preizkušajo tudi druge goveje pasme in križanke teh z domačimi.

GNOJENJE SENOŽETI IN DETELJIŠČU

To opravilo mora biti izvršeno čimprej, na vsak način pred koncem tega meseca. O tem pomni:

Gnojenje s samim superfosfatom pospešuje na senožetih razvoj detelj in zadržuje razvoj trav, kar ni dobro. Zato bi morali potrositi na vsakih 1000 m² senožeti, poleg 20 kg superfosfata, tudi kakšnih 5 kg žveplenokislega amoniaka. Če je senožet vlažna, ne smemo trositi superfosfata, temveč ga nadomestimo z enako količino Thomasove žilindre.

Deteljščem moramo gnojiti s superfosfatom in kalijevo soljo. Večkrat je kalijeve sol bolj učinkovita kot superfosfat. Če pa je detelja že pognala, je za letos gnojenje s temi umetnimi sredstvi že zamujeno.

T O V A R N A

Prinčič

KRMIN - CORMONS

TELEFON ŠT. 32

Izdeluje vsakovrstno pohištvo, spalnice, jedilnice, kuhinje i t d. Izvrši vsako delo po naročilu. Prodaja po tovarniških cenah, jamči za solidno delo.

Sportni pregled

RECKNAGEL NAJBOLJSI V PLANICI

CVENKELJ

Prejšnji teden je bilo v Planici precej živahno, ker so bila na sporedu mednarodna tekmovanja v skokih. Na veliki skakalnici so se vrstili vsi najboljši mojstri na svetu, njihovim poletom pa je navdušeno sledila večti-sočlavlava množica. Iz tega sledi, da uživa Planica še vedno velik ugled, čeprav obstajajo še druge velikanske skakalnice v Oberstdorfu in v Kulmu. Največ priznanja je žel mladi nemški skakalec Helmuth Recknagel, ki je s skokom 124 metrov, postavil nov rekord. Poleg 19-letnega Nemca sta se odlikovala Finca Kirjonen in Tirkkonen. Jugoslovana Langus in Zidar, ki sta se uvrstila na osmo, oziroma deveto mesto, sta se dobro izkazala, kar predstavlja lep uspeh za jugoslovanski šport.

Pred dvema tednoma so bila v Bohinjski Bistrici tekmovanja za slovensko smučarsko prvenstvo. V središču zanimanja so bila moška tekmovanja na katerih so se odlikovali Stefe, Mulej, Cvenkelj, Dornik, Lukanc in Ilija. Stefe je zmagal v slalomu, Mulej pa v veleslalomu. Med ženskami pa je bila Slavica Zupančič kljub resni poškodbi brez konkurence. Veliko zanimanje je bilo tudi za teke. Zmagala sta Hlebanja ter Rekarjeva. V skokih je prvo mesto osvojil Zidar.

SPORT PO SVETU

Nogomet — V nedeljo je bilo več mednarodnih tekem. Na Dunaju je Zahodna Nemčija porazila Avstrijo s tesnim izidom 3:2. Vzhodna Nemčija je brez posebnih težav porazila (3:0) šibko državno predstavništvo Luksemburga. Španija je zaigrala neodločeno (2:2) s Svico, Francija pa z Belgijo.

V 15. kolu za jugoslovansko prvenstvo je treba zabeležiti poraza Crvene zvezde (0:1) z Lokomotivo in Hajduka (0:2 s Partizanom) na domačem igrišču. Vojvodina, ki je premagala Dinamo s 3:1, je tako zmanjšala na eno točko razdaljo med seboj in vođečo Crveno zvezdo.

V tekmah za italijansko prvenstvo pa je bil dokaj nepričakovan poraz Lazia s Spalom. Triestina pa je v Genovi uspela odvzeti Sampdoriji eno dragoceno točko. Torino je pod vestnim Marjanovičevim vodstvom zabeležil že tretjo zmago. Milanski »derby« se je zaključil neodločeno (1:1).

Hokej na ledu — V Moskvi so se zaključile tekme za svetovno prvenstvo. Švedska je v odločilnem srečanju zaigrala neodločeno 4:4 (2:0, 0:4, 2:0) z Rusijo, kar pa ji je zadostovalo, da je osvojila prvenstvo. Končna lestvica je naslednja: 1. Švedska (13 točk); 2. SZ (12. točk); 3. Češka (11); 4. Finska (8); 5. V. Nemčija (6); 6. Poljska (4); 7. Avstrija (1); 8. Japonska (1).

Smučanje — V Chamonixu so bila tekmovanja za pokal Kandahar. Zmagal je mladi Avstrijec Schranz. Na drugo mesto se je uvrstil Francoz Bozon.

Kolesarstvo — Na dirki Milano-Torino, ki je bila v nedeljo, je v končnem sprintu zmagal Španec Poblet.

V prejšnjem tednu so v Milanu na sedežu lista »La Gazzetta dello Sport« predstavil občinstvu načrt tradicionalne dirke »Giro d'Italia«. Dirka bo štela 21 etap in verjetno se je bo udeležilo kar 120 kolesarjev. Stroški bodo znašali preko 200 milijonov lir. Nagrad pa bo za 40 milijonov.

Košarka — Košarkarski predstavniki Jugoslavije gostujejo na Kitajskem, kjer pa so morali že kar trikrat kloniti pred močnejšimi nasprotniki.

VEŠ KAJ ZVITOREPEC BOLJE BO, ČE LJAMEMO ČRNEGA KAVBOJA ŽIVEGA, DA NAM BO LAHKO IZDAL SHRIVALIŠČE NAROPANEGA BLAGA...

HOHOHO, SI NOR SI! ČE BOŠ ŽIVEGA CVRL TI TEGA NE BO PAVEDAL! NAJ BOLJE JE, ČE GA POČIMO; BO VSAJ V BODOŽE MIR PRED NSIM IN... NAGRADA JE ISTA - ŽIV ALI MRTEV!

TU SE POSKRITJE! ČE PRIZANA PO TEJ DOLINI, MU PREPREČITE POVRATEK! JAZ GA BOM ČAKAL MALO DALJE SPODAJ!

TU BO PRAVI PROSTOR! REŠITI SE BO HOTEL S SKOKOM ČEZ PREPAD, JAZ GA BOM PA PRAV TU GNEL S KONJA IN GLOBINA BO POZRLA NJEGOVO TRUPLO...

ČRNI KAVBOJ JE PRAV RAČUNAL, KMALU SE JE V DOLINI POJAVIL JEZDEC, KI GA ČAKALI...

OPREZEN MORAM BITI...PREVEČ SEM VIDEL, DA BI ME ONI ROKOVNJAC PUSTIL ŽIVETI...GOTOVO JE NAČUVAL PROTI MENI VSE MESTO.

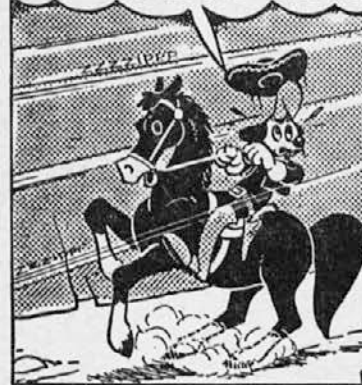

NAJ SE ZVITOREPEC JE TAKO OPREZAL NA VSE STRANI, SRČBNO POSTAVLJENI ZASEDI SE NI MOGEL IZMUZNITI...

NENADOMA SE JE UGULA NANJ TOČA KROGEL...

HIHI! KONJIČEK! ČRNUH NAMA JE ŽE ZA PETAMI! TEMU SE PA REŠ MUDI ZA DENAR.

SPET MI BO KONJ REŠIL KOŽO. PREPAD BO IGRAŽE PRESHOČIL, NA DRUGI STRANI BOM PA VAREN!

NITI ČRNI KAVBOJ NI BIL KOS SVOJEMU KONJU. KROGLA NI ZADELA JEZDECA, TEMVEČ STREME...

...IN ZVITOREPEC JE S SEDLOM VRED IZGINIL V TEMNEM PREPADU...

KRIŽPOTA ljubezni

4

Njemu je bilo, da bi zavpil, da jo ljubi, a se mora po treznem razumu krotiti. Še enkrat ji je stisnil desnico. Ona pa je ljubezno pristavila, da se odslej lahko kar po imenu kličeta.

Ko se je Ina vrnila, jo je Rudi že pričakoval v jedilnici. Še nikdar se to ni zgodilo, odkar je pomenila.

»Rudi«, je veselo vzkliknila. Nato je pa skoraj preplašeno vprašala: »Ali se je kaj pripetilo?«

Smejal se je: »Bolje mi nisi mogla pokazati, kako grdo sem ravnal s teboj. Če sem točen, se ti že zdi, da se mi je moralo kaj pripetiti. — Ne, nič. Iskal sem tisti model, kip, ker je pa že od bilo poldne, sem kar tu ostal.«

»Naužila sem se nekaj sonca«, je pripovedovala. »Bilo je čudovito.«

»Si koga srečala?«

»Pač, prijateljico Lino; potem sem pa še pol urice posedela s Pinom Sandersom v mestni kavarni.«

»S Sandersom?«

»Da, igralec v drami. Saj ga poznaš.«

»Aha, saj igra glavno vlogo v tvoji igri... Ina, nekaj sem zamudil.« Pristopil je k njej in ji globoko gledal v iskreče se oči. »Ali bi hotela skesanega grešnika peljati nocej v gledališče? Rad bi videl, kaj je moja mala, lepa ženica ustvarila.«

Ina je potlačila zlo misel, ki ji je že vstajala. Sinoči bi bil moral na to misliti, a se mu ni zdelo važno.

»Če si boš dal časa, čemu ne?« je odgovorila. »Da, Ina, Danes ne bom več delal; dan bom posvetil tebi. Hočeš? Peljala se bova najprej v okolico na južino. Zvečer bova pa šla ven. Tako bo.«

Blaženo je prikimala. Vsa se je pomirila. Včerajšnji dan, ki ji je prinesel toliko bridkosti, je bil že daleč.

Kuharica je medtem že pripravila slavnostno kosilo. Sobarica Rosana je okrasila mizo in jedilnico, da se je Ina zdelo tako kot pred štirimi leti, ko sta se poročila.

Ves vesel je Rudi vstal in je stopil k njej šepetaje: »Ina, ne za bi, da te ljubim.« Pogledala ga je vdano z vlažnimi očmi. Tedaj se je njegov pogled spremenil. Čutila je, da jo gleda, a drugače. Zanj ni bila več Ina; gledal jo je kot umetnik, ki išče vzorec za

TEDENSKI KOLEDARČEK

17. marca, nedelja: 2. postna (kvat.)
 18. marca, ponedeljek: Edvard
 19. marca, torek: Jožef
 20. marca, sredo, Feliks
 21. marca, četrtek: Benedikt
 22. marca, petek: Caharija
 23. marca, sobota: Jožef O.

VALUTA — TUJ DENAR

Dne 13. marca si dobil oz. dal za:

ameriški dolar	630—633 lir
avstrijski šiling	24—24,50 lir
100 dinarjev	85—90 lir
100 francoskih frankov	150—154 lir
funt šterling	1650—1700 lir
nemško marko	148—150 lir
pesos	17—20 lir
švicarski frank	147—148 lir
zlato	716—720 lir
napoleon	4900—5150 lir

RADIO TRST A

Nedelja, 17. marca, ob: 9.00 Kmetijska oddaja; 11.30 Vera in naš čas; 12.00 Oddaja za najmlajše: Levstik-Kregar-Petkovšek: »Martin Krpan«; 13.30 Glasba po željah; 17.040 Slovenski zbori; 18.00 Dvo rak: Simfonija št. 5 v E-molu; 20.30 Verdi: »La Traviata«, opera v 3 dejanjih.

Ponedeljek, 18. marca, ob: 12.00 Zivljenje in svet; 12.55 Vokalni kvintet; 18.00 Brahms: Trio št. 2 v C duru, op. 87; 18.30 Z začarane police; 19.15 Radijska univerza; 21.00 Znanost in tehnika; 21.15 Velika dela slavni mojstrov; 22.00 Književnost in umetnost

Torek, 19. marca, ob: 9.00 Elgar: Morske slike; 11.29 Zbor Slovenske Filharmonije; 12.00 Oddaja za najmlajše: Marija Klakočar: »Jozkova pravljica«; 13.30 Glasba po željah; 17.30 Bruckner: Simfonija št. 4 v Es-duru; 19.15 Predavanje; 20.30 Orkester Boja na Adamiča; 21.00 John Hartley Manners: »Peg, srček moj!«, komedija v 3 dejanjih.

Sreda, 20. marca, ob: 12.00 Italijanske žene; 13.40 Odlomki iz Rossinijevih in Bellinijevih oper; 18.30 Pisani balončki, tednik za najmlajše; 18.40 Zenski vokalni kvartet »Večernica«; 19.15 Radijska univer

za; 21.00 Obletnica tedna; 22.00 Postna razmišljanja; 22.15 Prokofjev: Simfonija št. 6, op. 111.

Četrtek, 21. marca, ob: 12.00 Alpinizem in smučarstvo; 19.15 Šola in dom; 21.00 Dramatizirana zgodba — Ezio D'Errico: Mesto ponoči: (3) »Mož iz davnine«, 3. del; 22.00 Nove knjige in izdaje.

Petek, 22. marca, ob: 12.00 Zivljenja in usode; 13.30 Glasba po željah; 18.30 Z začarane police; 19.15 Radijska univerza; 21.00 Umetnost in prireditve v Trstu; 22.00 Iz svetovne književnosti in umetnosti.

Sobota, 23. marca, ob: 12.00 Tuje navade in okusi; 13.30 Kmečka godba iz Ljubljane; 15.15 Melodije iz revij; 16.00 Utrinki iz znanosti in tehnike; 17.00 Händel: Izrael v Egiptu, oratorij; 18.30 Glasba za naše malčke; 19.15 Sestanek s poslušalkami; 21.00 Teden v Italiji; 21.15 Richard Strauss: »Salomé«, opera v enem dejanju.

VPRAŠANJA IN ODGOVORI

Vprašanje št. 354: Za uničenje živalskih škodljivcev v zemlji je »Novi list« svetovel, naj bi zemljo razkužili z geodrinom. Kako se to napravi in koliko »geodrina« je potrebno za razkuženje vrta, ki meri 80 kv. metrov. Ali to sredstvo uničuje tudi krta?

Odgovor: Za tak vrt (80 kv. m) zadostuje pol kg geodrina; v skrajnem primeru zvišate količino na 1 kg. Geodrin je prah, katerega raztrosimo vrhu prekopane, a ne poravnane zemlje, to je preden pripravimo gredice. Prah najbolje raztrosimo s kakšnim gostim sitom, če pa tega nimamo, pride prav tu di kakšna stara nogavica iz najlona. Zemljo nato zravnamo z železnimi grabljami, napravimo gredice ter sejemo. Geodrin ne uniči, ampak prežene krta. Razkužilo namreč uniči v zemlji vse črve, gliste, strune, bramorje, bolhe in drugi mrčes, ki drugič služi krta v prehrano. Ker na razkuženem vrtu krt ne bo več našel potrebne hrane, se bo moral preseliti drugam.

Vprašanje št. 355: Moje vino še sedaj ni čisto. Kaj je temu vzrok? Kako naj ga učistim?

Odgovor: Za vzrok najbolje veste Vi, ker poznate okus vina in se spominjate, kako ste dosedaj z njim ravnali. Ali je vino pretočeno? Je prav pokipe lo? Ima še kakšno trohico sladkobe? Ali ni mogoče bolno? Danes je motnih največ takih vin, ki niso popolnoma pokipela, to je vin, ki vsebujejo še nekaj nerazkrojenega sladkorja. Vi in vsi drugi vinogradniki se morate zavedati, da je jeseni, v dobi kipeja, potrebna dovolj visoka toplota v kleti (okoli 20 stop. C). Ta toplota naj ostane še kakšen teden, odkar je kipeje že končalo in ni vino prav

nič več sladko. Zatem mora na vino vplivati mraz, ki pospeši čiščenje-zbistritev vina. Takoj potem ga je potrebno pretočiti, to je, ločiti od drožij. Se sedaj motna vina, ki niso več sladka, zbistrimo s čistili, katerih je vse polno, a ne učinkujejo vsa enako. Najbolj enostavna čistila so: španska zemlja (terra Lebrija), želatina, jajčni beljaki, prežgana volvska kri itd. Za katero čistilo naj se odločimo, po ve poskušnja v malem.

Kulturne novice**NOVA UMETNIŠKA MAPA**

Akademski slikar Bogdan Grom, ki je pred kratkim z velikim uspehom razstavljal svoja dela v tržaški galeriji »Rossoni«, je te dni izdal bogato opremljeno umetniško mapo »Trst in njegov Kras«. Zbirka vsebuje 10 izvornih litografij. Dobite jo lahko pri avtorju na Proseku. Ljubiteljem umetnosti toplo priporočamo, da si jo čimprej nabavijo.

To je namreč verjetno doslej najlepša mapa umetniških upodobitev naše pokrajine na Tržaškem. Grom je že s svojimi deli, ki smo jih videli na njegovih razstavah, dokazal, da ljubi našo kraško pokrajino in da jo zna prikazati v vseh njenih značilnostih tako kot nihče drug.

RAZSTAVA AVGUSTA CERNIGOJA

V soboto zvečer, 16. marca, bo slikar Avgust Cernigoj odprl v »Občinski galeriji« na Trgu Unità samostojno razstavo svojih del.

SLOVENSKO NARODNO GLEDALIŠČE

za Tržaško ozemlje

**PREDSTAVE V DVORANI NA STADIONU
»PRVI MAJ«, VRDELSKA CESTA 7**

v soboto, 16. marca, ob 20.30 krstna predstava in v nedeljo, 17. marca, ob 17. uri ponovitev

»ZGODBA ZA SMEH«

dramatična farsa v treh dejanjih

Spisal: A. SALACROU — Prevedla: D. AHACICEVA
Prvič v slovenščini!

V torek, 19. marca, ob 16. uri

Hans Fitz

»SREBRNA LILJA«

mladinska igra

Izdaja Konzorcij Novega lista
Odgovorni urednik Drago Legiša
Tiska tiskarna »Graphis« - Trst, ul. Sv. Frančiška 20
Telefon 29-477

svoje delo. Natanko je vedela, kaj se bo zdaj zgodilo; in se je.

»Ostani pri miru, prosim te, ostani!« Medtem ko je obstala kot kip na mestu, je on skočil po svinčnike in papir. Nato je drsal po listu z omotično naglico, ves v strahu, da obdrži obraz poteze, na katere je tako dolgo čakal.

Z boleznim usmevom je Ina pol ure nato sedela v mozevi delavnici, medtem ko je on gnetel glino ni ji dajal ženine poteze. Ona pa se je v duhu vozila na obljubljeni sprehod.

Sonce se je že nagnilo k zatonu. V gledališču se je že davno dvignila zavesa. Igrali so njeno ljubezensko dramo. Ina je pa še vedno sedela v ateljeju, bolet jo je hrbet in udi, ko je nepremično strmela v moža, ki je oblikoval njene poteze.

Končno je kot odrešen vzdihnil, odvrnil lopatico in si obrisal roke. Stopil je k Ini.

»Ubožica, zelo sem te utrudil. Zdaj si pa privoščiva veselo urico. Najprej se odpeljeva v gledališče, potem pa malo v veselo družbo. Tudi jaz bi rad malo ven, boli me glava.«

»Je še prezgodaj, Rudi«, je vzdihnila Ina.

»Prezgodaj? Kako?«

»Gledališče bodo odprli spet jutri«, je nežno odgovorila. Skušala je vstati, a je imela popolnoma otrple noge.

Preplašen je pogledal na uro. »Saj to ni mogoče!« Pomagal ji je vstati in ji je nežno pogledal v oči. »Prav gotovo si name jezna.«

»Jezna ne, toda utrujena, utrujena.« Ni mogla stati na nogah. Vzel jo je v naročje in jo nesel na zrak. Ko sta šla skozi vežo, ji je še govoril: »To delo bo najlepše, kar sem jih ustvaril. Ali mi to priželiš, Ina?«

»Seveda, Rudi«, je šepetala in trudno nagnila glavo. Niti se ni zavedala, da jo je kot malega otroka položil v posteljo.

Nekaj dni potem je Ina sedela v kavarni v krogu igralcev in igralc.

»Kje boš prebila počitnice?« jo je vprašala prijateljica Lina in jo je malce pomilovalno pogledala. Obe sta se dobro poznali in menda ni nihče tako dobro razumel Ininih težav kot ona. Vedela je tudi, da Rudi sploh še ni bil v gledališču, da bi videl ženino delo. Ali jo je sploh cenil kot pisateljico? Morda, toda bil je že nekaj mesecev tako zaverovan v svoje delo, da vse drugo krog njega ni nič pomenilo.

Ina se je prebudila iz razmišljanja in je brezupno pogledala prijateljico. »Ne vem, Lina; ne poznam še Rudijevih načrtov.«

»Če boš čakala na Rudija, boš še jeseni v mestu«, je rekla Lina malo hudobno.

»Saj veš, da Rudi snuje veliko delo«, je skušala Ina opravičevati moža. Toda ni govorila iz prepričanja. Prevelika je bila njena zagrenjenost. Skušala je sicer Rudija razumeti, a se ji je vedno vračala misel, ali res mora biti tako vse življenje. Prevelika je bila njena bolelost. Ali sploh ima moža? Čemu se je poročila? Mar ni še bolj sama kot prej, ko je bila pri starših? Pino Sanders se je dvignil in jo vprašal, če jo sme spremiti domov. Odšla sta ob nabrežju. Otroci so se igrali in metali vsi veseli kamenčke v vodo. Skušali so, da bi ploščati kamenčki kot žabice odskakovali po površini. Pa še jim ni posrečilo. Tedaj je Pino z veseljem vzklikom planil mednje in zalučal po vodi par ploščic, da so urno odskakovale. Ina je srečna pristopila in opazovala veselo igro. Pino je prenehal in jo je v zadregi gledal, kakor da bi ga zasačila pri prepovedani igri. »Prosim, da mi oprostite«, se je smehljaj. Ina se je tudi nasmehnila: »Čemu neki? Kar zavidam Vam, da znate tako dobro lučati. Tudi moj brat je bil mojster v metanju kamnov po vodi. Če bi ne bilo prečudno, bi tudi jaz najraje poskušala.«

»To se pa lahko napravi«, se je sproščeno nasmejal. »Na mojem posestvu je v gozdu lep majhen ribnik. Tam bi lahko tudi to umetnost poskusili, če Vam je prav.« (nadaljevanje sledi)